

ЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙ У ФОРМУВАННІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

©2024 ВІТОВЩИК Т. С.

УДК 330.341.1:339.137.2

JEL: O33

Вітовщик Т. С. Значення інновацій у формуванні конкурентоспроможності суб'єкта господарювання

Стаття присвячена дослідженню значення інновацій у формуванні конкурентоспроможності суб'єкта господарювання. Описано методологічні засади різних підходів до оцінки конкурентоспроможності підприємства. Рівень конкурентоспроможності в сучасних умовах розвитку України здійснено на основі даних спільного польсько-українського підприємства «Модерн-Експо», що входить у топ-5 найбільших товаровиробників обладнання. Порівняння конкурентоспроможності декількох великих підприємств (що визначені автором як основні конкуренти фірми на наднаціональному рівні) дозволило довести, що інновації є однією з конкурентних переваг підприємства. Цінність представленого наукового дослідження полягає в одночасному дослідженні впливу інновацій на забезпечення конкурентоспроможності в рамках національного ринку та в міжнародному економічному середовищі. Запропоновано та апробовано методичний підхід до визначення рівня впливу інновацій на конкурентоспроможність на основі «матриці рівнів впливу» (індикаторами оцінки) за семирівневою оцінкою. Результати такого аналізу дозволяють визначити потреби в певному виді інновацій. Розроблено та представлено на прикладі СП ТОВ «Модерн-Експо» багатоквadrant впливу інновацій на конкурентоспроможність, що є графічним відображенням аналізу рівня впливу інновацій на конкурентоспроможність окремого суб'єкта господарювання. Тісний прямий зв'язок між інноваціями та конкурентоспроможністю підприємства доведено за допомогою кореляційного аналізу, що запропоновано доповнити графічним факторним аналізом. Шляхом аналізу сучасних форм звітності вітчизняних підприємств виокремлено групи факторних і результативних показників факторного аналізу впливу інновацій на конкурентоспроможність підприємства в сучасних умовах (умовах воєнного стану).

Ключові слова: інновація, інноваційний розвиток, конкуренція, конкурентоспроможність, конкурентна перевага.

Рис.: 3. **Табл.:** 8. **Бібл.:** 8.

Вітовщик Тетяна Сергіївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіко-фінансової безпеки, ПВНЗ «Академія рекреаційних технологій та права» (вул. Карбишева, 2, Луцьк, 43023, Україна)

E-mail: Tetyana220@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-3825-7151>

UDC 330.341.1:339.137.2

JEL: O33

Vitovshchik T. S. The Importance of Innovations in the Formation of the Competitiveness of an Economic Entity

The article is devoted to the study of the importance of innovations in the formation of competitiveness of an economic entity. The methodological foundations of different approaches to assessing the competitiveness of enterprise are described. The level of competitiveness in the current conditions of Ukraine's development is carried out on the basis of the data of the joint Polish-Ukrainian enterprise «Modern-Expo», which is one of the top 5 largest equipment manufacturers. Comparison of competitiveness of several large enterprises (which are defined by the author as the main competitors of the firm at the supranational level) allowed to prove that innovation is one of the competitive advantages of enterprise. The value of the presented scientific research lies in the simultaneous study of the impact of innovations on ensuring competitiveness within the national market and in the international economic environment. A methodical approach to determining the level of impact of innovations on competitiveness on the basis of the «matrix of levels of influence» (assessment indicators) according to a seven-level assessment has been proposed and approved. The results of such an analysis make it possible to determine the needs for a certain type of innovation. A multi-quadrant of the impact of innovations on competitiveness has been developed and presented on the example of JV LLC «Modern-Expo», which is a graphical reflection of the analysis of the level of impact of innovations on the competitiveness of an individual economic entity. A close direct connection between innovation and competitiveness of enterprise is proved with the help of correlation analysis, which is proposed to be supplemented by graphical factor analysis. By analyzing modern forms of reporting of domestic enterprises, groups of factor and effective indicators of factor analysis of the impact of innovations on the competitiveness of enterprise in the current conditions (conditions of martial law) have been allocated.

Keywords: innovation, innovative development, competition, competitiveness, competitive advantage.

Fig.: 3. **Tabl.:** 8. **Bibl.:** 8.

Vitovshchik Tetiana S. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Economic and Financial Security, PHEI “Academy of Recreation Technologies and Law” (2 Karbysheva Str., Lutsk, 43023, Ukraine)

E-mail: Tetyana220@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0003-3825-7151>

Ідея конкурентної переваги полягає у вимірі успішності компанії в порівнянні з її конкурентами. Відносний успіх може бути вимірний в «економічній цінності», яку компанія створює, та являє собою різницю між одержуваною покупцем

користю та витратами компанії з надання товарів та послуг. Для того, щоб отримати конкурентну перевагу, компанії не потрібно бути лідером на ринку, оскільки конкурентну перевагу сфокусовано на відносному успіху компанії. Низькі витрати можуть

бути результатом ефективної роботи організації, і потім, відповідаючи ринковому рівню цін, низькі витрати можуть сприяти отриманню додаткових конкурентних переваг. Явною ознакою наявності конкурентної переваги (конкурентоспроможності) є можливість отримання підприємством економічної вигоди, чи присвоєння економічної ренти. У сучасних умовах усе частіше доводиться думка, що основна конкурентна перевага полягає в інноваційному та технічному розвитку. Фактично сучасні науковці визначають основною конкурентоспроможності технічну розвиненість фірми.

Теоретичним питанням формування конкурентоспроможності суб'єкта господарювання присвячені роботи багатьох науковців – як вітчизняних, так і закордонних. Першими класиками економічної теорії, які висвітлили питання конкурентних переваг і конкурентоспроможності, стали М. Портер, Ж.-Ж. Ламбен, А. А. Томпсон, А. Дж. Стрікленд, Р. Дафт (автори різних теорій сутності конкурентних переваг). І. Кадирус, Г. Азова, П. Завялова, С. Покропивний створили теоретичні підґрунтя наукового розуміння сутності конкурентоспроможності. Х. Вайрих, Е. Альтман, науковці консультативної компанії Dun & Bradstreet і Бостонської консультативної групи (BCG) стали розробниками методик оцінки конкурентоспроможності підприємства. Н. Сарай, А. Григорук, Л. Литвин сформувавши бачення процесу формування конкурентних переваг підприємства на міжнародному рівні.

Відмічаючи цінність отриманих науковцями результатів, слід відмітити, що в умовах диджиталізації економіки конкурентоспроможність слід розглядати під кутом інноваційності.

Метою дослідження є дослідження значення інновацій у формуванні конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

У науковій літературі напрацьовано значну методологічну базу щодо оцінки конкурентних переваг. Серед найбільш відомих методів: багатофакторна Z-модель Альтмана, модель Портера, SWOT-аналіз, модель продукт-ринок, модель життєвого циклу технологій, метод LOTS, метод БКГ, метод SPACE тощо (табл. 1).

Для визначення головної конкурентної переваги науковці рекомендують здійснити розгорнутий аналіз конкурентоспроможності фірми на основі даних конкурентного суб'єкта господарювання. Автор вважає за доречне оцінити загалом і визначити основу конкурентоспроможності на основі підприємства, що входить до топ-5 найбільших товаровиробників обладнання за версією журналу Forbes [2], – СП ТОВ «Модерн-Екс-

по». Спільне українсько-польське підприємство у формі товариства з обмеженою відповідальністю «Модерн-Експо» – це підприємство, створене на підставі договору між українськими та польськими юридичними особами, яке має статутний капітал, розділений на частки, розмір яких визначається установчими документами. Основними конкурентами фірми є польський виробник «MAGO» та шведський виробник «ITAB» (табл. 2).

До конкурентних переваг СП ТОВ «Модерн-Експо» належать: широкий асортимент продукції; високоякісні матеріали та обладнання; ергономічний дизайн; конкурентні ціни; гарантія якості.

Варто проаналізувати внутрішнє бізнес-середовище підприємства, що дає розуміння щодо його потенціалу та позиції на ринку (зробити SWOT-аналіз) (табл. 3). Серед основних слабких сторін СП ТОВ «Модерн-Експо» – висока вартість синтезу нових ідей. Яскравим підтвердженням є те, що загальна сума витрат на інноваційну діяльність СП ТОВ «Модерн-Експо» становить близько 1/4 усіх витрат підприємств у Волинській області на інновації, але компанія не входить навіть у десятку найбільших обласних бізнес-інноваторів. Це пояснюється тим, що закриті інновації є за замовчуванням дороговартісними. Вартість розробки самої технології є частиною постійних витрат і впливає на собівартість продукції. Висока собівартість продукції є також слабкою ланкою компанії. Згідно з даними СП ТОВ «Модерн-Експо» у собівартості понад 32,3% – питома вага витрат на розробку інновацій. Враховуючи високу вартість нових розробок, лише 4 із 10 новацій доводяться компанією до стадії впровадження. Ще однією слабкою стороною підприємства є неефективне використання виробничих потужностей, простої обладнання. Оскільки активи підприємства зросли на 289 224 тис. грн, а показник оборотності скоротився на 10 в. п. – до 92,5%, то можна стверджувати про простій обладнання. За даними самої компанії, така тенденція пояснюється витратами часу на оновлення інновацій і доведення їх до рівня продукції. Крім того, є ще проблема зносу основних засобів, зокрема у 2023 р. амортизація основних засобів склала 257 297 тис. грн, що на 113 703 тис. грн більше, ніж у 2022 р. (тобто 20% вартості основних засобів уже амортизовано).

Попередній аналіз конкурентоспроможності СП ТОВ «Модерн-Експо» доводить необхідність розвитку інновацій, що дозволить: стати пріоритетним виробником для більшості національних економік та обійти бар'єри входу на їх ринки; створити конкурентні переваги в довгостроковій перспективі; створити оригінальну особливість

Методи оцінки конкурентних переваг

Метод	Розробник	Сутність
БКГ	Бостонська консультативна група	Виокремлено чотири види товару («проблема», «зірка», «дійна корова», «собака»). Побудована матриця з двома осями: кількість способів реалізації конкурентних переваг і розмір конкурентної переваги
SWOT-аналіз	Хайнц Вайрих	Визначення сильних, слабких сторін, можливостей і загроз
Модель Альтмана	Едвард Альтман	Двофакторна модель, що визначає конкурентоспроможність як вимір платоспроможності
Модель Dun & Bradstreet	Консультативна компанія Dun & Bradstreet	Виокремлено три групи показників: ефективність виробничо-збутової діяльності; стан виробничої сфери підприємства; стан фінансової діяльності підприємства

Джерело: складено автором на основі [1; 4, с. 265–267].

Таблиця 2

Порівняльний аналіз СП ТОВ «Модерн-Експо» та «ІТАВ»

Характеристика	СП ТОВ «Модерн-Експо»	«ІТАВ»
Кількість заводів	2 (Луцьк, Люблін)	Понад 30
Вартість робочої сили	Дешева	Найдорожча
Компоненти	Має завершений цикл виробництва. Усі компоненти виробляються на підприємстві	Компоненти закуповуються в інших виробників
Інтеграція виробництва	Високий рівень інтеграції	Низький рівень інтеграції

Джерело: складено автором на основі [3; 6–8].

HR-брендингу; досягнути нарощення обсягів реалізації.

З метою доповнення висновків щодо доцільності розвитку інновацій необхідно визначити ступінь впливу їх на конкурентоспроможність підприємства. Вплив інновацій на конкурентоспроможність підприємства пропонується дослідити за допомогою методики, розробленої командою PPV (яка займається підтримкою інноваційних проектів). Спеціалісти команди довели, що інновації мають різні рівні впливу на діяльність підприємства загалом і на його конкурентоспроможність зокрема. З метою визначення ступеня впливу інновацій на конкурентоспроможність компанією розроблено матрицю рівнів впливу – «Інновації». Ця матриця задає рамку, за якою можна оцінити ступінь впливу інновацій на конкурентоспроможність (від 1 (найменший вплив) до 7 (найбільший вплив) (рис. 1).

Оцінка інновацій підприємства за допомогою матриці рівнів впливу «Інновації» дозволила сформулювати багатокутник конкуруючих підприємств – СП ТОВ «Модерн-Експо», «MAGO» та «ІТАВ» –

за результатами визначення середньозваженого значення за кожною групою інновацій (рис. 2).

Рис. 3 ілюструє найнижчий вплив інновацій на конкурентоспроможність СП ТОВ «Модерн-Експо» за всіма групами інновацій порівняно з його конкурентами. Така ситуація, згідно з даними команди PPV, може свідчити про високу затратність інновацій та зупинку більшої кількості ідей на стадії розробок. Зауважимо, що «MAGO» є компанією з найвищим впливом інновацій на конкурентоспроможність фірми. Такі високі показники свідчать про унікальне поєднання як відкритих, так і закритих інновацій з метою максимальної вигоди для підприємства.

У сучасній концепції інноваційного розвитку підприємства технологія, масштаби інвестицій в науково-дослідну діяльність є центральним ендогенним компонентом конкурентоспроможності підприємства. Акценти ключових ресурсів розвитку зміщуються з виробничого простору на продукти людського інтелекту. За вихідні позиції при оцінці ступеня впливу інновацій на конкурентоспроможність підприємства візьмемо такі дані (табл. 4).

SWOT-аналіз діяльності СП ТОВ «Модерн-Експо»

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Високоосвічений кваліфікований персонал 2. Географічне розташування, транспортна інфраструктура 3. Позитивний досвід інноваційного розвитку продукції 4. Широка диверсифікація продукції 5. Сійке фінансове становище 6. Високий рівень інтеграції виробництва 7. Широка збутова мережа та позитивна збутова стратегія 8. Наявність власних розробок та інноваційних технологій виробництва обладнання для ритейлу	1. Стара інфраструктура, відсутність модернізації підприємств 2. Залежність від світових цін на сировину та готову продукцію 3. Висока вартість синтезу нових ідей 4. Неефективне використання виробничих потужностей, простоювання обладнання 5. Відсутність залученості інноваційних і новітніх технологій у виробничому процесі 6. Високий рівень собівартості виробництва через високу вартість розробок нових продуктів
Можливості	Загрози
1. Розвиток інноваційної складової шляхом партнерства 2. Розширення ринків збуту та можливості виходу на ще не освоєні 3. Нарощення своєї присутності на вже освоєних ринках збуту, зокрема Європейського Союзу 4. Скорочення собівартості виробництва обладнання та імпорту холодильного обладнання 5. Скорочення витрат шляхом модернізації та оновлення обладнання 6. Пошук додаткових партнерів на зовнішніх ринках для залучення іноземних інвестицій 7. Клієнти – переважно великі підприємства, тому є ймовірність подальшого збільшення оптових замовлень і примноження прибутку 8. НТП у виробництві та залучення інноваційних технологій виробництва	1. Довготривала війна, яка збільшує втрати та потенційну вартість відновлення зруйнованої інфраструктури та виробничих потужностей підприємства 2. Зростання конкуренції в галузі 3. Відсутність в практичному застосуванні інноваційних технологій виробництва через високу їх вартість 4. Втрата лідерства на ринку при технологічному застаріванні

Джерело: складено автором на основі аналізу [6].

Продукти	Пілотні	Дрібносерійні	Серійні
	(прототипи – працюючі моделі, дослідні зразки, експериментальні зразки)	(виробництво дрібними серіями. Розробка конструкторської документації)	(виробництво продукту згідно з конструкторською документацією)
	1 2 <u>3</u> 4 5 6 7	1 2 3 4 <u>5</u> <u>6</u> 7	1 2 3 4 5 <u>6</u> <u>7</u>
Технології	Експериментальні	Демонстраційні	Комерційні
	(науково-дослідні розробки в лабораторних умовах. 1–5 рівень технологічної готовності)	(демонстрація моделі технології в середовищі. 6–7 рівні технологічної готовності)	(технології можна застосовувати в реальних умовах. 8–9 рівні технологічної готовності. Технологія стає товаром)
	1 <u>2</u> 3 4 5 6 7	1 2 3 4 <u>5</u> <u>6</u> <u>7</u>	1 2 3 4 5 6 <u>7</u>
Бізнес-ідеї	Новостворені	Зростаючі	Зрілі
	(ідея нової екокомерції)	(впровадження нового комерційного напрямку в дію)	(бізнес-ідея стає окремим напрямком комерції. Ідея стає основою діяльності фірми)
	1 <u>2</u> 3 4 5 6 7	1 2 3 <u>4</u> <u>5</u> 6 7	1 2 3 4 5 6 <u>7</u>

Рис. 1. Матриця рівнів впливу «Інновації» (індикатори оцінки)

Джерело: побудовано на основі [2–6].

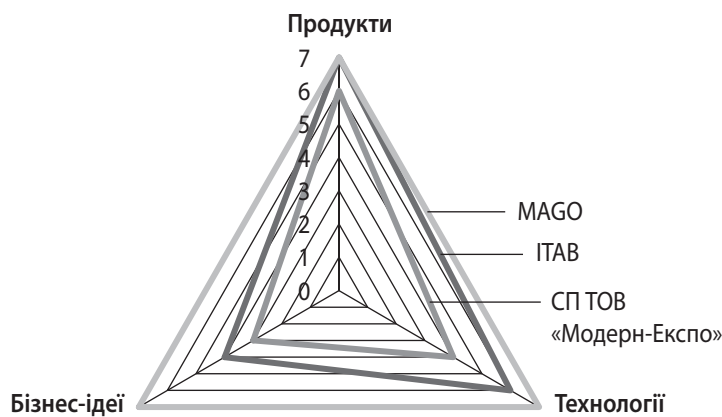

Рис. 2. Багатокутник впливу інновацій на конкурентоспроможність СП ТОВ «Модерн-Експо», «MAGO» та «ІТАВ»

Джерело: побудовано на основі [2–6].

Таблиця 4

Фактори впливу інновацій на конкурентоспроможність СП ТОВ «Модерн-Експо»

Позначення	Фактор
Факторні ознаки	
Y_1	Витрати на придбання інновацій, млн грн
Y_2	Витрати на НДКР, млн грн
Y_3	Кількість працівників, що беруть участь у ДР
Результативні ознаки	
X_1	Частка ринку, що займає компанія
X_2	Дохід від експорту, млн грн

Джерело: складено автором на основі [6].

Використовуючи дані СП ТОВ «Модерн-Експо», сформуємо таблицю вихідних даних факторного аналізу (табл. 5).

Проте розсіяність точок у кореляційному полі однозначно не свідчить про прямий тісний зв'язок між кожною із факторних ознак і результативним показником, тому що основні динамічні зміни видно за однакових динамічних зсувах. У такому випадку експрес-оцінка за допомогою графічного методу не дає однозначного уявлення щодо ступеня впливу факторів та обумовлює необхідність поглиблення факторного аналізу за допомогою кореляційного аналізу (рис. 3).

Кореляційний аналіз, який доцільно використовувати з метою оцінки тісноти факторів, є методом математичної статистики, що вивчає кореляційні (статистичні) зв'язки. З графічного аналізу видно, що в конкурентоспроможності між усіма факторними та результативними ознаками є лінійна форма зв'язків. Оцінка тісноти зв'язку між фак-

торами передбачає визначення ступеня відповідності варіації результативної та факторних ознак. Варіація за своєю сутністю є різницею числових значень ознак одиниць сукупності та їх коливання навколо середньої аналізованої величини.

У практиці чим менша варіація, тим одноріднішою є генеральна сукупність. Однорідність генеральної сукупності характеризується показником дисперсії. На практиці показник дисперсії використовується для оцінки розміру варіації та оцінки зв'язків між досліджуваними факторами. Вважається, що чим менша дисперсія, тим достовірніший аналіз. Серед визначених факторних ознак найменша дисперсія характерна для Y_1 та X_1 . Сукупності Y_2 та X_1 характерна дисперсія, що є середньозначущою для даної генеральної сукупності. Інші фактори ознаки мають значну дисперсію (табл. 6).

Однак дисперсія є величиною випадковою, а для вивчення однорідності використовується показник коефіцієнта варіації. Якщо показник коефіцієнта варіації не перевищує 33%, то сукупність є відносно типовою характеристикою сукупності. У такому випадку є сукупність Y_1 (29%), X_1 (36%), Y_2 (7%) є типовою. Показник коефіцієнта варіації X_2 є можливим для використання в кореляційному аналізі.

Основним показником, що характеризує ступінь тісноти зв'язків між факторними та результативними ознаками, є коефіцієнт кореляції. На практиці результати трактують за таким шаблоном: при $r < 0,3$ – між факторною та результативною ознаками зв'язок слабкий; при $0,3 < r < 0,7$ – між факторною та результативною ознаками зв'язок середній; при $r = 0$ – між факторною та результативною ознаками зв'язок відсутній; при $0,7 < r \leq 1$ – між факторною та результативною ознаками зв'язок тісний.

Матриця вихідних даних факторного аналізу впливу інновацій на рівень конкурентоспроможності
СП ТОВ «Модерн-Експо»

Рік	Факторні ознаки			Результативні ознаки	
	Витрати на придбання інновацій, млн грн	Витрати на НДКР, млн грн	Кількість інноваційних розробок	Частка ринку	Доходи від експорту, млн грн
	Y_1	Y_2	Y_3	X_1	X_2
2001	0	1,1	0	1,2	0
2002	0	1,1	1	2	0
2003	0	1,1	3	2,3	0
2004	0	12,3	89	2	0
2005	0	11,5	5	2,6	0,2
2006	0	18,6	125	2,5	0,5
2007	1,2	18,8	128	2,4	1
2008	1,3	18,9	136	2,6	1,2
2009	2,6	20,3	189	6	25,6
2010	2,9	102,4	145	6,8	65,7
2011	5,6	69	178	6,3	120,3
2012	4,3	56	45	10	260,3
2013	3,6	123	68	21	401
2014	5,9	125,3	35	15	550
2015	6,8	101	31	14	800
2016	14,4	50,4	86	16	950
2017	8,48	31,39	79	12	1000
2018	12,65	44,99	84	21	800
2019	12,7	40,9	184	41,8	750
2020	12,9	40,6	136	50,3	550
2021	15,2	75,2	76	59,3	1000
2022	9,8	50,1	111	80	1200

Джерело: складено автором на основі [6].

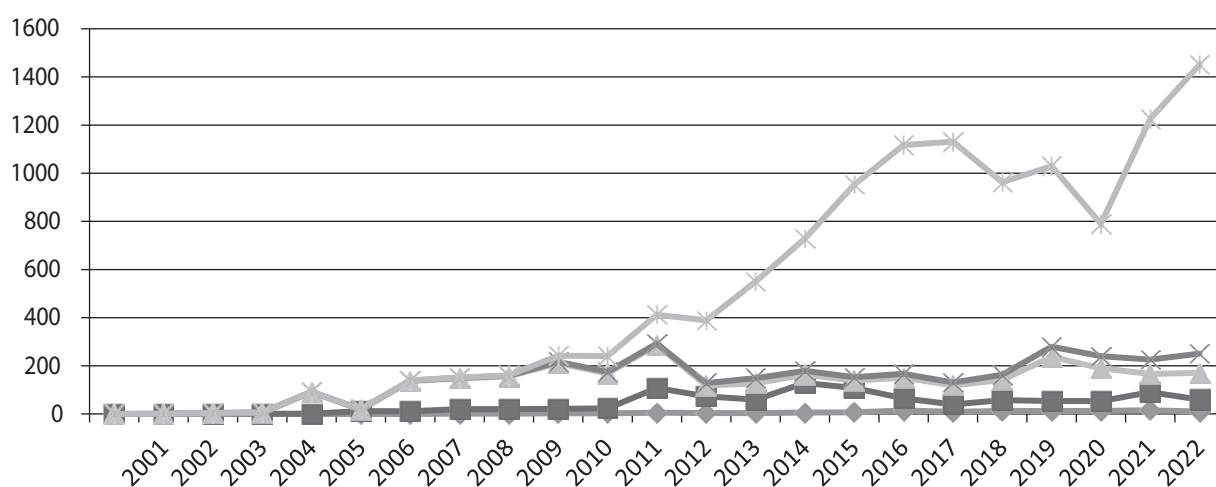

Рис. 3. Графічна ілюстрація впливу факторів інновацій на конкурентоспроможність СП ТОВ «Модерн-Експо»

Джерело: побудовано автором на основі табл. 5.

Дисперсія між факторними та результативними показниками

Дисперсія	Частка ринку	Доходи від експорту, млн грн
Витрати на придбання інновацій, млн грн	26,39543	121815,1
Витрати на НДКР, млн грн	1145,089	115215,5
Кількість інноваційних розробок	3219,011	109592,2

Джерело: розраховано автором на основі табл. 5.

Таблиця 7

Коефіцієнти кореляції між факторними та результативними ознаками в кореляційно-регресивному аналізі впливу інновацій на конкурентоспроможність СП ТОВ «Модерн-Експо»

Кореляція		Частка ринку	Доходи від експорту, млн грн
		X_1	X_2
Витрати на придбання інновацій, млн грн	Y_1	0,74	0,89
Витрати на НДКР, млн грн	Y_2	0,27	0,41
Кількість інноваційних розробок	Y_3	0,22	0,44

Джерело: розраховано автором на основі табл. 5.

Розрахунок коефіцієнта кореляції кожного окремого фактора свідчить, що тісним є зв'язок результативної ознаки з факторною ознакою (табл. 7).

Розрахунки, наведені в табл. 7, свідчать, що:

- ✦ між факторами Y_1 та X_1 , Y_1 та X_2 є тісний зв'язок;
- ✦ між факторами Y_2 та X_2 , X_3 та X_2 існує зв'язок середнього рівня;
- ✦ між факторами Y_2 та X_1 , Y_3 та X_1 є слабкий зв'язок.

Позитивне значення коефіцієнта кореляції свідчить про прямий тісний зв'язок між переліченими факторами. При цьому позитивне (додатне) значення коефіцієнта кореляції свідчить про прямий характер зв'язку між усіма переліченими факторними та результативними ознаками. Для доведення достовірності отриманих результатів необхідно перевірити надійність висновків, що зробимо шляхом визначення критерію достовірності. Для всіх факторних ознак критерій достовірності вище 3, що свідчить про високий ступінь достовірності отриманих результатів.

Коефіцієнт кореляції за своєю сутністю також є величиною випадковою та має випадковий характер, тому статистичний висновок щодо зв'язку між окремими факторами слід робити за показником лінійної залежності, що визначимо в середовищі StatSoft Statistica. При цьому слід зауважити, що розрахунок показника лінійної залежності шляхом використання комп'ютерного забезпечення підтверджує отримані раніше результати щодо наявності прямої кореляції за такими парами факторів,

як Y_1X_1 , Y_1X_2 , Y_2X_1 , Y_2X_2 , Y_3X_1 , Y_3X_2 . Розрахунок показника детермінації свідчить, що:

- ✦ достовірні результати щодо причинно-наслідкових зв'язків між показниками розвитку інновацій та конкурентоспроможності СП ТОВ «Модерн-Експо» є лише для пари факторів Y_1X_1 та Y_2X_2 ;
- ✦ для пари факторів Y_1X_2 та Y_2X_1 висновки щодо зв'язку потребують уточнення;
- ✦ для пари факторів Y_3X_1 та Y_3X_2 результати є недостовірними (табл. 8).

Отже, проведений аналіз дозволяє визначити, що найбільш однорідними та поступово зростаючими є сукупності Y_1 , Y_2 , X_1 . Така ситуація свідчить про те, що підприємство рівномірно нарощує як інноваційну активність, так і конкурентоспроможність на національному рівні, що ілюструє частка ринку.

Показники кореляційно-регресійного аналізу свідчать про тісний зв'язок між Y_1 (витрати на придбання інновацій) та X_1 (частка на національному ринку) та Y_1 та X_2 (доходи від експорту); середній зв'язок між Y_2 (витрати на НДКР) та X_2 , Y_3 (кількість інноваційних розробок) та X_2 .

Загалом кореляційно-регресійний аналіз за групою заздалегідь визначених факторів свідчить, що нарощення витрат на придбання інновацій приводить до зростання частки національного ринку (що є показником конкурентоспроможності на національному ринку), проте меншою мірою впливають витрати на дослідження та розробки і доходи

Коефіцієнт детермінації при оцінці причинно-наслідкових зв'язків між інноваціями та конкурентоспроможністю СП ТОВ «Модерн-Експо»

Детермінація		Частка ринку	Доходи від експорту, млн грн
		X_1	X_2
Витрати на придбання інновацій, млн грн	Y_1	0,85	0,77
Витрати на дослідження та розробки, млн грн	Y_2	0,77	0,85
Кількість інноваційних розробок	Y_3	0,05	0,01

Джерело: розраховано автором на основі табл. 5.

від експорту (як показник конкурентоспроможності на глобальному ринку).

За результатами аналізу можна зробити висновки, що загалом між інноваціями та конкурентоспроможністю є тісний зв'язок як на національному, так і на глобальному ринках. Основним шляхом до нарощення конкурентоспроможності на всіх рівнях є зростання інноваційного потенціалу підприємства.

ВИСНОВКИ

Основною успіху фірми є забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Конкурентною перевагою (конкурентоспроможністю) є можливість отримання підприємством економічної вигоди, чи присвоєння економічної ренти. Останніми роками наукові розвідки змістилися з витратного на інноваційний сенс набуття стійких конкурентних переваг. Результати аналізу конкурентоспроможності підприємства та причинно-наслідкового зв'язку між інноваціями та конкурентоспроможністю (кореляційно-регресійний аналіз та матриця рівнів впливу «Інновації») доводять, що загалом між інноваціями та конкурентоспроможністю є тісний зв'язок як на національному, так і на глобальному ринках.

Основним шляхом до нарощення конкурентоспроможності на всіх рівнях є зростання інноваційного потенціалу підприємства. Інноваційно-орієнтоване підприємництво є критично важливим фактором, здатним виявити застарілі процеси у виробництва та створити конкурентні переваги. Як свідчить світова практика, ефект інноваційної діяльності підприємства з точки зору його конкурентоспроможності має три складові:

1. Підвищення конкурентоспроможності продукції, що створює конкурентні переваги на найближчу та середньострокову перспективу.
2. Поява нових споживчих потреб, що створює конкурентні переваги на віддалену перспективу.

3. Підвищення ефективності виробництва, яка своїм впливом трансформує конкурентоспроможність продукції в конкурентоспроможність підприємства. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. BCG. URL: <https://www.bcg.com>
2. Modern Expo – луцький чемпіон європейського масштабу. Перший мільйон Петра Пилипюка. *Forbes Ukraine*. 2023. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0X5d0Tp41Zo>
3. ITAB. URL: <https://itab.pro>
4. Мазакарі А., Федулова І., Дроздова Ю, Бай С. Нечітко-множинний підхід до оцінки ризику в умовах цифровізації управлінської діяльності підприємства. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. № 5. С. 263–275.
5. Михайлишин Л. І. Транснаціоналізація світової економіки: інноваційний аспект: монографія. Вінниця: ДонНУ, 2016. 314 с.
6. Офіційний сайт СП ТОВ «Модерн Експо». URL: <https://modern-expo.eu/ua>
7. Портер М. Конкурентна стратегія: техніки аналізу галузей і конкурентів. Київ: Наш формат, 2020. 424 с.
8. Портер М. Конкурентні переваги. Київ: Наш формат, 2019. 624 с.

REFERENCES

- BCG. <https://www.bcg.com>
 ITAB. <https://itab.pro>
 “Modern Expo – lutskyi chempion yevropeiskoho masshtabu. Pershyi milion Petra Pylypiuka” [Modern Expo – Lutsk Champion of the European Scale. Petro Pylypiuk's First Million]. *Forbes Ukraine*. 2023. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=0X5d0Tp41Zo>
 Mazakari, A. et al. “Nechitko-mnozhyynnyi pidkhyd do otsinky ryzhyku v umovakh tsyfrovizatsii upravlinskoj diialnosti pidpryiemstva” [Fuzzy-multiple Approach to Risk Assessment in Conditions of Digitization of

the Enterprise's Management Activities]. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, no. 5 (2021): 263-275.

Mykhailyshyn, L. I. *Transnatsionalizatsiia svitovoi ekonomiky: innovatsiynyi aspekt* [Transnationalization of the World Economy: An Innovative Aspect]. Vinnytsia: DonNU, 2016.

Oftsiynyi sait SP TOV «Modern Ekspo». <https://modern-expo.eu/ua>

Porter, M. *Konkurentna stratehiia: tekhniky analizu haluzei i konkurentiv* [Competitive Strategy: Industry and Competitor Analysis Techniques]. Kyiv: Nash format, 2020.

Porter, M. *Konkurentni perevahy* [Competitive Advantages]. Kyiv: Nash format, 2019.

УДК 338.467

JEL: L86; O33

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-215-221>

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ ЯК СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ПАРКІВ

©2024 КРИСОВАТИЙ І. А.

УДК 338.467

JEL: L86; O33

Крисоватий І. А. Інтелектуальна спеціалізація як середовище розвитку інноваційних парків

Інтелектуальна спеціалізація є важливим механізмом сучасного економічного розвитку, зокрема в контексті створення та розбудови інноваційних парків. Цей підхід передбачає концентрацію наукових і технологічних ресурсів у певних галузях, що мають найвищий потенціал для інноваційного розвитку. Інноваційні парки відіграють ключову роль у формуванні конкурентоспроможного середовища, де новітні технології та наукові дослідження інтегруються у виробничі процеси, сприяючи створенню нових продуктів, послуг і підприємств. Вони забезпечують необхідну інфраструктуру для науково-дослідної діяльності, підтримують стартапи та сприяють співпраці між науковими установами, бізнесом і державними органами. Інтелектуальна спеціалізація, як стратегічний підхід, не лише стимулює інновації, але й формує пріоритети для сталого економічного зростання, сприяючи розвитку регіональної економіки та підвищенню її конкурентоспроможності на глобальному рівні. У цьому контексті інтелектуальна спеціалізація виступає як катализатор для розвитку інноваційних парків, створюючи сприятливе середовище для їхньої діяльності та успішного функціонування. Саме тому метою представленого дослідження є визначення сутності та основних аспектів інтелектуальної спеціалізації як особливого середовища для розвитку інноваційних парків за умов трансформаційних змін. У дослідженні було використано: метод порівняння, метод узагальнення, методи індукції та дедукції, логічний метод, методи аналізу та синтезу, а також графічний метод для структурного відображення результатів проведеного дослідження. Інтелектуальна спеціалізація відіграє вирішальну роль у розвитку інноваційних парків, створюючи сприятливі умови для концентрації ресурсів та знань у ключових галузях науки та техніки. Завдяки цьому підходу інноваційні парки стають центрами економічного зростання, де відбувається інтеграція наукових досліджень у виробничі процеси, що сприяє створенню нових технологій, продуктів і послуг. Сприяння співпраці між академічними установами, бізнесом та урядовими організаціями є одним із ключових аспектів інтелектуальної спеціалізації, що дозволяє ефективно використовувати науковий потенціал та інноваційні ресурси. Інтелектуальна спеціалізація також підтримує розвиток інноваційних кластерів, що сприяє швидшому впровадженню наукових досягнень у виробництво, зменшенню витрат на розробку нових технологій та підвищенню їхньої конкурентоспроможності на світовому ринку. Вона створює умови для доступу до фінансування та підтримки з боку держави та міжнародних організацій, що є важливим фактором успішного розвитку інноваційних парків.

Ключові слова: урбаністика, інновації, інноваційна активність, цифровізація, цифрові технології, цифрова економіка, високотехнологічний ринок, високі технології, інноваційні парки, урбанізація, смарт-технології, трансформаційні зміни, інноваційні зміни, розвиток.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 14.

Крисоватий Ігор Андрійович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва і торгівлі, Західноукраїнський національний університет (вул. Львівська, 11, Тернопіль, 46009, Україна)

E-mail: i.krysovaty@wunu.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4063-6324>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/G-7094-2017>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57222403493>

UDC 338.467

JEL: L86; O33

Krysovaty I. A. Intellectual Specialization as an Environment for the Development of Innovation Parks

Intellectual specialization is an important mechanism of modern economic development, in particular in the context of the creation and development of innovation parks. This approach involves the concentration of scientific and technological resources in certain areas that have the highest potential for innovative development. Innovation parks play a key role in creating a competitive environment where the latest technologies and scientific research are integrated into production processes, contributing to the creation of new products, services and businesses. They provide the necessary infrastructure for R&D activities, support start-ups, and promote collaboration between academic institutions, businesses, and government agencies. Intellectual specialization, as a strategic approach, not only stimulates innovation, but also forms priorities for sustainable economic growth, contributing to the development of the regional economy and increasing its competitiveness on the global scale. In this context, intellectual specialization acts as a catalyst for the development of innovation parks, creating a favorable environment for their activities and successful functioning. That is why the aim of the presented study is to determine the essence and main aspects of